

1. บทนำ

การใช้ศัตรูธรรมชาติ (natural enemies) ในการควบคุมศัตรูพืช เป็นวิธีการอารักขาพืชที่มีความปลอดภัยให้ผลระยะยาว ยั่งยืน และเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แมลงห้ำ (predators) เป็นกลุ่มหนึ่งของศัตรูธรรมชาติที่มีการขยายพันธุ์ และการเจริญเติบโตรวดเร็ว มีบทบาทในการควบคุมศัตรูพืชโดยชีววิธีซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของการจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน (Integrated Pest Management; IPM) เพื่อเพิ่มผลผลิตและคุณภาพของสินค้าทางการเกษตร สอดคล้องกับนโยบายการผลิตอาหารปลอดภัย แมลงห้ำที่มีความสำคัญได้แก่ ค้างค่อมลาย แมลงช้างปีกใส มวนพิฆาต มวนเพชฌฆาต มีการเพาะเลี้ยงมวนตัวห้ำโดยใช้หนอนผีเสื้อเป็นอาหาร เช่น หนอนไหม หนอนกระทู้ผัก หนอนกินรังผึ้ง จึงได้นำจิ้งหรีดมาเลี้ยงเป็นอาหารของมวนเพชฌฆาต เพราะเกษตรกรมีความรู้เรื่องการเลี้ยงจิ้งหรีด และเลี้ยงกันแพร่หลายในจังหวัดขอนแก่นจึงเป็นอีกทางเลือกที่น่าสนใจในการนำมาเป็นอาหารของมวน การเลี้ยงมวนตัวห้ำส่วนใหญ่จะเป็นมวนพิฆาต *Eocanthecona fucellata* (Wolff) ส่วนการเลี้ยงมวนเพชฌฆาต *Sycanus* sp. ยังมีน้อยจึงมีการเพาะเลี้ยงเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ให้มากขึ้น เนื่องจากมวนเพชฌฆาตเป็นตัวห้ำที่ดุร้าย พบทั่วไปตามแปลงพืช และมีวงจรชีวิต โดยเฉพาะระยะตัวอ่อนนานกว่ามวนพิฆาต ประมาณ 4 เท่า ดังนั้นจะมีโอกาส กินตัวหนอนศัตรูพืชได้มากกว่า

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อศึกษาอาหารที่เหมาะสมในการเลี้ยงมวนเพชฌฆาต
- 2.2 เพื่อกำหนดเทคนิค และวิธีการเลี้ยงมวนเพชฌฆาต
- 2.3 เพื่อนำมวนเพชฌฆาตไปใช้ประโยชน์ในการควบคุมแมลงศัตรูพืช

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

- 3.1 ได้อาหารที่เหมาะสมสำหรับเลี้ยงมวนเพชฌฆาต
- 3.2 นำมวนเพชฌฆาตไปใช้ควบคุมแมลงศัตรูผัก ไม้ดอก และพืชชนิดอื่นๆ
- 3.3 อบรมเกษตรกร และเผยแพร่ความรู้ให้แก่บุคคลที่สนใจ

4. การตรวจเอกสาร

มวนเพชฌฆาต (assassin bug, *Sycanus* sp.) จัดอยู่ในวงศ์ Reduviidae อันดับ Hemiptera เป็นแมลงที่มีประโยชน์ อุบัติเป็นตัวห้ำตั้งแต่ระยะตัวอ่อนวัยที่ 2 ขึ้นไป พบกระจายทั่วไปตามแปลงพืชต่างๆ ตัวอ่อนและตัวเต็มวัยเป็นแมลงห้ำกินศัตรูพืชเป็นอาหาร เช่น หนอนเจาะสมอฝ้าย *Helicoverpa armigera* (Hubner)

ศัตรูสำคัญของฝ้าย ยาสูบ มะเขือเทศ ข้าวโพด ถั่วต่างๆ ไม้ดอก และหนอนผีเสื้อต่างๆ ที่เป็นศัตรูพืช มวนเขียวข้าว *Nezara viridula* (Linnaeus) ศัตรูสำคัญของถั่วต่างๆ ข้าวโพด (พิมลพร และคณะ, 2534) Grundy (2003) ศึกษาวงจรชีวิตและประสิทธิภาพของ *Pristhesancus plagipennis* (Walker) (Hemiptera) ที่รัฐควีนส์แลนด์ ประเทศออสเตรเลีย พบระยะตัวอ่อนมี 5 วัย ตัวอ่อนมีการเจริญเติบโตและพัฒนาการเฉลี่ย 65-95 วัน ลำตัวมีสีดำและท้องสีส้ม ตัวเต็มวัยมีสีน้ำตาล และมีอายุเฉลี่ยตลอดวงจรชีวิต 6-10 เดือน มีขนาดลำตัวยาวประมาณ 2.0 - 2.5 เซนติเมตร ระยะไข่ประมาณ 14 - 16 วัน มีพฤติกรรมการห้ำตั้งแต่ตัวอ่อนวัยที่ 1 เป็นต้นไป พบมวนทุกวัยเลือกกินหนอนเจาะสมอฝ้ายวัย 1 และตัวอ่อนมวนเขียวถั่ววัย 2 มากที่สุด รองลงมาได้แก่ หนอนเจาะสมอฝ้ายวัย 2 มีข้อมูลของศูนย์วิจัยและควบคุมศัตรูพืชป่าไม้ที่ 1 (มปป.) ที่เพาะเลี้ยงมวนเพศฆาตปล่อยสู่ธรรมชาติเพื่อควบคุมแมลงศัตรูป่าไม้ ประจำปีงบประมาณ 2542 และ 2543 เท่ากับ 13,900 และ 29,660 ตัว ตามลำดับ Grundy and Maelzer (2002) ทดสอบประสิทธิภาพมวนเพศฆาต *P. plagipennis* ได้ผลไม่แตกต่างจากแปลงที่พ่นสารฆ่าแมลงในแปลงฝ้าย หลังปลดปล่อยมวนเพศฆาตวัย 3 ในอัตรา 5 ตัว/ตารางเมตร พบหนอนมีปริมาณลดลงถึง 70% สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตฝ้ายเฉลี่ย 169 กิโลกรัม/ไร่ และ 177 กิโลกรัม/ไร่ และได้เมล็ดพันธุ์ 214 กิโลกรัม/ไร่ และ 226 กิโลกรัม/ไร่ ตามลำดับ ซึ่งทุกวิธีได้ผลไม่แตกต่างกันทางสถิติ เมื่อติดตามประเมินผลการรอดชีวิตและการเพิ่มปริมาณของตัวอ่อนของมวนเพศฆาตวัยที่ 3 ในธรรมชาติ หลังปลดปล่อยในพืชไร่ 3 ชนิด ได้แก่ ถั่วเหลือง ฝ้าย และทานตะวัน 3 อัตรา 2 ตัว / ตารางเมตร พบว่าสามารถช่วยควบคุมการระบาดของหนอนเจาะสมอฝ้ายในแปลงฝ้ายและทานตะวันได้ไม่แตกต่างกันทางสถิติ

นุรี (2551) ศึกษาประสิทธิภาพของมวนเพศฆาต *Sycanus* sp. ในห้องปฏิบัติการ พบว่า ตัวอ่อนมวนเพศฆาตวัยที่ 5 สามารถห้ำหนอนกระทู้ฝักวัยที่ 2,3 มากที่สุดเฉลี่ย 8.80 และ 5.7 ตัว/วัน และมวนเพศฆาตวัย 5 สามารถห้ำหนอนใยฝักได้มากที่สุด 6.4 ตัว / วัน จากการนำมวนเพศฆาตไปใช้ประโยชน์ในสภาพโรงเรือนตาข่าย พบว่า หลังการปลดปล่อยตัวอ่อนของมวนเพศฆาต 75 ตัว/ราง ติดต่อกัน 4 ครั้ง พบหนอนกระทู้ฝักบนต้นค่น้ำ 0.32ตัว/ต้น ซึ่งต่ำกว่าครึ่งหนึ่งของระดับเศรษฐกิจหนอนกระทู้ฝักคือ 1 ตัว/ต้น สามารถควบคุมปริมาณหนอนกระทู้ฝักให้ต่ำกว่าระดับเศรษฐกิจตลอดการปลูกพืชได้ดี และมีประสิทธิภาพการทำลายหนอนกระทู้ฝักในสัปดาห์ที่ 2-5 สูงถึง 65.00,83.00,87.00 และ 11.25 % การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการห้ำระหว่างมวนเพศฆาตและมวนพินาตในโรงเรือนตาข่าย พบว่าการปลดปล่อยมวนเพศฆาต สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตและคัดเกรดได้เกรด A มากถึง 70 % ขณะที่ผลผลิตค่น้ำหลังการปลดปล่อยมวนพินาตพบเกรด A เพียง 50 % ในสภาพที่ขาดแคลนอาหารหรือช่วงที่มีเหยื่อปริมาณน้อย พบว่ามวนเพศฆาตทุกวัยสามารถอดอาหารได้นานและมีชีวิตรอดในสภาพดังกล่าวได้ดี มวนเพศฆาตแต่ละวัยมีความสามารถในการอดอาหารแตกต่างกัน ตัวเต็มวัยเพศเมียสามารถอดอาหารได้นานที่สุดถึง 27.73 วัน รองลงมาได้แก่ตัวเต็มวัยเพศผู้ อดอาหารได้นานถึง 22.64 วัน (นุรี, 2551) ส่วนตัวเต็มวัยเพศเมียของมวนพินาต สามารถมีชีวิตอยู่รอดได้แม้ในสภาพไม่มีเหยื่อนานสูงสุด 14วัน(นุชรีย์ และคณะ,

2542) การปล่อยมวนเพศผสมในแปลงดาวเรือง ที่มีความเสียหายจากการทำลายของหนอนเจาะสมอฝ้าย ร้อยละ 100 จำนวน 2,000 ตัว/ไร่ ร่วมกับการพ่นเชื้อบีที บ้านเพี้ยพาน ต.บัวเงิน อ.เมือง จ.ขอนแก่น หลัง การปลดปล่อย 1 สัปดาห์ ความเสียหายลดลงร้อยละ 60 (ประกายจันทร์ และคณะ, 2551)

รูปร่างลักษณะและชีวประวัติ

มวนเพศผสมมีการเจริญเติบโต 3 ระยะ คือ ไข่ ตัวอ่อน และตัวเต็มวัย ซึ่งนุรี (2551) ได้ศึกษา ลักษณะ ดังนี้

ไข่ แต่ละ กลุ่ม มีขนาดกว้างเฉลี่ย 0.49 ซม. ยาว 0.87 ซม. ไข่แต่ละฟองมีลักษณะเป็นแท่งยาวรี สีเหลืองคล้ายลูกกรอก มีครีมีสีขาวห่อหุ้มกลุ่มไข่ไว้เป็นกลุ่ม ต่อมาครีมีแห้งและเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลห่อหุ้ม กลุ่มไข่ไว้แน่น และช่วยยึดกลุ่มไข่ไว้กับด้านข้างหรือด้านบนของกล่องเลี้ยง เมื่อไข่ใกล้ฟักมีสีเข้มขึ้นเรื่อยๆ อายุไข่ 15.70 วัน (14-17 วัน)

ตัวอ่อน

วัยที่ 1 เมื่อฟักออกมาใหม่ๆ มีรูปร่างยาวรี ตัวมีสีส้มแดงคล้ายมดแดงอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม เคลื่อนไหวช้า ส่วนใหญ่จะกินแต่น้ำ และหลังจากฟักออกจากไข่ประมาณ 5 วัน มวนเริ่มแสดงพฤติกรรมกินอาหาร และทำ หนอนผีเสื้อข้าวสารเป็นอาหาร อายุ 20.40 วัน (12-24 วัน)

วัยที่ 2 มีขนาดลำตัวใหญ่กว่าวัยที่ 1 ลำตัวมีสีแดง และสีเข้มขึ้นเรื่อยๆ ตัวอ่อนวัยนี้เริ่มกระจายตัว และเคลื่อนไหวเร็วขึ้น การเจริญเติบโตระยะนี้สั้นที่สุด อายุ 11.60 วัน (9-15 วัน)

วัยที่ 3 มีขนาดลำตัวใหญ่ขึ้นลักษณะสีลำตัวคล้ายมวนวัยที่ 2 แต่มีขนาดโตกว่าและมีการเคลื่อนไหวที่รวดเร็วมากขึ้น มวนมีการกระจายตัวและกินเหยื่อได้มากขึ้น ลำตัวมีสีแดงเข้ม อายุ 16 วัน (10-23 วัน)

วัยที่ 4 มีขนาดลำตัวใหญ่ขึ้นมีการเคลื่อนไหวที่รวดเร็ว เริ่มมีขอบของส่วนท้องด้านข้างยื่นขยาย ออกมากขึ้น และเริ่มยื่นมาเหนือปีกเล็กน้อย เริ่มมีดักปีก บริเวณขอบข้างลำตัว อายุ 20.90 วัน (18-26 วัน)

วัยที่ 5 เห็นดักปีกชัดเจนมากขึ้น มีลำตัวใหญ่ขึ้น มีการเคลื่อนไหวรวดเร็วและว่องไวมาก ขอบของ ส่วนท้องด้านหน้ายื่นขยายออกมาเหนือลำตัว ลักษณะสีลำตัวคล้ายวัยที่ 4 แต่มีขนาดโตกว่า และสามารถกิน เหยื่อได้มากกว่าตัวอ่อนวัยอื่น ตัวอ่อนวัยที่ 5 มีระยะการเจริญเติบโตโดยยาวนานที่สุด อายุ 43.80 วัน (25-42 วัน)

ตัวเต็มวัย เมื่อตัวอ่อนวัยที่ 5 ลอกคราบเป็นตัวเต็มวัยใหม่ๆ มีสีแดงสด และต่อมาเปลี่ยนเป็นสี แดงสลับดำ มีปีกบางๆ ตรงกลางลำตัวสีดำ ส่วนของขามีสีดำ ตัวผู้มีลำตัวยาว และพอม ส่วนตัวเมียมีลำตัว อ้วนกว่าตัวผู้ ส่วนหัวแคบ คอยาว ขนาดลำตัวกว้างเฉลี่ย 0.81 ซม. และยาว 1.99 ซม. ตัวเมียสามารถวางไข่ ได้เฉลี่ย 3.5 กลุ่ม/ตัว อายุตัวเต็มวัยเพศผู้ 45.78 วัน (40-51 วัน) เพศเมีย 49.82 วัน (42-58 วัน)

เหยื่อของมวนเพศผสม

มวนเพศผสมทำลายศัตรูพืช (เหยื่อ) ได้หลายชนิดแต่ต้องเป็นเหยื่อที่มีชีวิตและต้องเป็นเหยื่อที่มีผิวหนัง นุ่ม พอกที่จะใช้ปากที่มีลักษณะคล้ายเข็มแทงผ่านผนังลำตัวเข้าไปได้ เช่น หนอนคืบกะหล่ำปลี หนอนคืบฝ้าย หนอนเจาะสมอฝ้าย หนอนไหม หนอนคืบลำไย หนอนแก้วส้ม หนอนผีเสื้อต่างๆ หรือแม้กระทั่งมวน

ศัตรูพืช เช่น มวนเขียว เป็นต้น มักจะพบมวนเพศเมียตามสวนผลไม้ต่าง ๆ เช่น สวมส้ม มะม่วง และลำไย พืชไร่ เช่น ฝ้าย ยาสูบ และพืชต่างๆ ที่มีแมลงศัตรูพืชทำลาย โดยมีเขตแพร่กระจายอยู่แถวภาคกลาง ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย โดยเฉพาะในเขตจังหวัดที่มีการทำสวนผลไม้ต่างๆ

ลักษณะการทำลาย

ทั้งตัวอ่อนและตัวเต็มวัย จะดูดกินของเหลว (body fluid) จากแมลงต่างๆ ทั้งชนิดที่เป็นตัวหนอน และตัวเต็มวัย โดยการปล่อยน้ำพิษออกจากปากทำให้เหยื่อเป็นอัมพาตอย่างรวดเร็ว และเคลื่อนไหวไม่ได้ จากนั้นจะดูดกิน ของเหลวจากตัวหนอน และทำให้หนอนแห้งตายทิ้งไว้แต่ผนังลำตัวที่ห่อหุ้มอยู่ภายนอก มวนเพศเมียสามารถทำลายหนอนได้ 4-5 ตัว ต่อวัน มวนชนิดนี้จะใช้ปากที่แหลมคม แทงเข้าที่ลำตัวของหนอน แล้วจะปล่อยสารพิษเข้าไปในตัวหนอน ทำให้หนอนเป็นอัมพาต เคลื่อนไหวไม่ได้

การใช้มวนเพศเมียควบคุมแมลงศัตรูพืช

เริ่มจากสำรวจประชากรของหนอนผีเสื้อกินใบ ดอก ผล และ ความเสียหายของพืชในพืชไร่ พืชผัก ไม้ผล ไม้ดอก ถ้าเริ่มสำรวจพบหนอนในแปลง ควรปล่อยมวนตัวอ่อนวัยที่ 3 ถึงตัวเต็มวัย จำนวน 100 ตัว/ไร่ ถ้าพบหนอนในปริมาณมากปล่อยมวนจำนวน 2,000 ตัว/ไร่ หลังการปลดปล่อย 7 วัน ให้สำรวจ ประชากรของหนอนผีเสื้อและความเสียหายของพืชเพื่อประเมินผลการควบคุม และควรปลดปล่อยมวน ติดต่อกันอย่างน้อย 2 ครั้ง คือในช่วงต้นฝนและปลายฝนหรือทยอยปล่อย ตามจำนวนที่พอจัดหาได้ เพื่อให้ มวนที่ปล่อยไปนั้นแพร่พันธุ์เพิ่มประชากรได้ในสภาพแวดล้อมใหม่

5. อุปกรณ์และวิธีการ

5.1 การเลี้ยงเพิ่มปริมาณมวนเพศเมีย

เก็บและรวบรวมมวนเพศเมียจากแปลงพืชไร่และพืชผักมาเลี้ยงในห้องปฏิบัติการ โดยใช้หนอนนกเป็นอาหาร เพื่อให้มีมวนเพศเมียสำหรับการทดลอง การเลี้ยงเริ่มจากการนำมวนเพศเมียตัวเต็มวัย เพศผู้และเพศเมียมาใส่ในกล่องขนาด 29x30x11.5 เซนติเมตร กล่องละ 50 ตัว จำนวน 6 กล่อง ให้หนอนนกเป็นอาหาร (ภาพที่ 1) และสาลีชุบน้ำ เปลี่ยนอาหาร สัปดาห์ละ 3 ครั้ง (สัดส่วนอาหารกล่าวไว้ใน การศึกษาอาหารที่เหมาะสมในการเลี้ยงมวนเพศเมีย) ให้มวนเพศเมียจับคู่ผสมพันธุ์กันเอง เมื่อมวน วางไข่ แยกกลุ่มไข่ใส่กล่องขนาด 5.5x7x3 เซนติเมตร รอการฟักเพื่อนำไปใช้ทดลองต่อไป

ภาพที่ 1 การเลี้ยงเพิ่มปริมาณมวนเพชฌฆาตในห้องปฏิบัติการ

ก. ภาพขณะที่ใช้เลี้ยง

ข. การให้หนอนนกเป็นอาหาร

5.2 การเพาะเลี้ยงหนอนนกและจิ้งหรีดเพื่อเป็นอาหารของมวนเพชฌฆาต

5.2.1 การเลี้ยงหนอนนก *Tenebrio molitor*

วิธีการเลี้ยงเริ่มจากนำตัวเต็มวัยหนอนนกใส่กล่องพลาสติกขนาด 28x30x12 เซนติเมตรรองก้นกล่องด้วยรำละเอียด ใช้อาหารไก่กระตังร่วนเล็กเป็นอาหาร ประมาณ 0.2 เซนติเมตรจากก้นกล่อง เพื่อให้ตัวเต็มวัยวางไข่ ให้มะละกอดิบที่ฝานเป็นชิ้นบางๆ กินแทนน้ำ 1-2 ชิ้น/กล่อง ให้ตัวเต็มวัย วางไข่นาน 5-7 วัน แล้วนำตัวเต็มวัยออกจากกล่อง ไข่ที่ได้มีสีขาวขุ่นกลมรี ขนาดประมาณ 0.50 x 1.0 มิลลิเมตร ติดอยู่ตามพื้นกล่องพลาสติก และเศษอาหาร เปลี่ยนอาหารสัปดาห์ละ 1 ครั้ง โดยใช้ตะแกรงไนลอนร่อนเอามูล และเศษอาหารออกแล้วจึงใส่อาหารใหม่ลงไป ประมาณ 7-10 วัน ก็ฟักเป็นหนอน หนอนมี 5 วัน อายุหนอนประมาณ 50-60 วัน เข้าคักแค้นาน 1 สัปดาห์เป็นตัวเต็มวัย อายุตัวเต็มวัย ประมาณ 60-80 วันนำมาเป็นพ่อแม่พันธุ์เลี้ยงในรุ่นถัดไปเพื่อเป็นอาหารของมวนเพชฌฆาต (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 การเลี้ยงหนอนนกในห้องปฏิบัติการ

ก. ภาชนะที่ใช้เลี้ยง

ข. ระยะหนอนวัย 2

ค. ระยะหนอนวัย 5 และดักแด้

ง. ระยะตัวเต็มวัย

5.2.2 การเลี้ยง จิ้งหรีดลาย *Acheta domestica*

วิธีการเลี้ยงจิ้งหรีดเริ่มจากหาพ่อแม่พันธุ์เพศผู้เพศเมียอายุประมาณ 2 เดือน อย่างละ 50 ตัว มาเลี้ยงในบ่อปูนซีเมนต์ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 80 เซนติเมตร รองก้นบ่อด้วยเกล็ดคิบสูง 3 เซนติเมตร วางถาดไข่ลูกฟูก 1-2 ถาด/บ่อ เพื่อเป็นที่หลบซ่อนตัวของจิ้งหรีด และใส่เกล็ดผสมดินลงในชั้นพลาสติกให้เต็มเพื่อให้จิ้งหรีดวางไข่ พรมน้ำให้ชุ่ม และบุปากบ่อด้วยแถบเทปพลาสติกกว้าง 5 เซนติเมตร เพื่อป้องกันการหนี ปิดฝาบ่อด้วยมุ้งตาข่ายสีฟ้าให้อาหาร โดยใช้อาหารไก่กระตังขนาดเล็กใส่ในจานพลาสติกเส้นผ่าศูนย์กลางขนาด 20 เซนติเมตร ให้น้ำโดยใส่ชามเซรามิกเส้นผ่าศูนย์กลางขนาด 25 เซนติเมตร และใช้หญ้าสด เช่น หญ้าขน หรือวัชพืชอื่นๆ เปลี่ยนอาหารและน้ำสัปดาห์ละ 3 ครั้งให้ตัวเต็มวัยวางไข่ประมาณ 7-10 วัน ไข่ฟักไข่มีสีขาว รี คล้ายเมล็ดข้าวสาร ขนาดประมาณ 0.70 x 1.0 มิลลิเมตร ตัวอ่อนมี 8 ขา เมื่อจิ้งหรีดอายุประมาณ 20 วัน นำไปเลี้ยงมวนเพศผสม (ภาพที่ 3)

มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ภาพที่ 3 การเลี้ยงจิ้งหรีดภายในบ่อซีเมนต์

- ก. จำนวนบ่อที่ใช้เลี้ยงจิ้งหรีด
- ข. สภาพภายในบ่อซีเมนต์
- ค. และ ง. ตัวอ่อนจิ้งหรีด

5.3 การศึกษาอาหารที่เหมาะสมของมวนเพศเมีย

วางแผนการทดลองแบบสุ่มสมบูรณ์ (Completely Randomized Design ;CRD) มี 2 กรรมวิธี 4 ซ้ำ เลี้ยงมวนเพศเมีย 2 รุ่น รุ่นที่ 1 เดือน พฤศจิกายน 2550-มีนาคม 2551 รุ่นที่ 2 เดือน มีนาคม – กรกฎาคม 2551 โดยในแต่ละรุ่น นำมวนเพศเมียที่ฟักจากไข่วัย 1 มาเลี้ยงในกล่องพลาสติกขนาด 14 x 19 x 16 เซนติเมตร กล่องละ 50 ตัว อาหารแต่ละชนิดทำ 4 กล่องใช้หนอนนกก และจิ้งหรีดเป็นอาหาร (ตารางที่ 1) เจาะรูที่ฝากล่อง และบดด้วยตะแกรงตาถี่เพื่อระบายอากาศ ใส่กระดาษที่ขยำเป็นก้อนหรือใช้กึ่งดินjem เพื่อเป็นที่หลบซ่อนตัวของมวนเพศเมียกล่องละ 1-2 แผ่น/ กิ่ง ใช้รำลือชบน้ำเป็นอาหาร มวนเพศเมียอายุ 3 วันให้หนอนนกกเป็นอาหาร เมื่อมวนเพศเมียมีอายุประมาณ 1 สัปดาห์ เริ่มให้หนอนนกกและจิ้งหรีดเป็นอาหาร เปลี่ยนอาหารสัปดาห์ละ 3 ครั้ง เก็บเศษอาหารเดิมออกทุกครั้ง เมื่อมวนเพศเมียเข้าสู่วัยที่ 3 เปลี่ยนใส่กล่องขนาดใหญ่ บันทึก การลอกคราบ การตาย และเปอร์เซ็นต์การรอดชีวิตของมวนในแต่ละวัย

เมื่อมวนเพศเมียเป็นตัวเต็มวัย จับคู่เพศผู้และเพศเมียใส่ในกล่องขนาด 12x13.5x8 เซนติเมตร กล่องละ 1 คู่ อาหารแต่ละชนิดทำ 16 กล่อง วิธีการเลี้ยงดังที่กล่าวข้างต้น บันทึกผลโดยนับจำนวนกลุ่มไข่ จำนวนไข่/กลุ่ม จำนวนไข่/ตัวเมีย 1 ตัว เปอร์เซ็นต์การฟักไข่ น้ำหนักและอายุตัวเต็มวัย ระยะไข่ และคำนวณต้นทุนการผลิตมวนเพศเมีย

ตารางที่ 1 สัดส่วนการให้อาหารมวนเพศเมียวัยต่างๆ

มวนวัยที่	สัดส่วนมวนเพศเมีย : อาหาร (ตัว)	
	มวน:หนอนนกก	มวน:จิ้งหรีด
1	25 : 1	25 : 1
2	10 : 1	25 : 1
3	5 : 1	10 : 1
4	2 : 1	4 : 1
5	1 : 1	3 : 1
ตัวเต็มวัย	1 : 1	3 : 1

5.4 การศึกษาประสิทธิภาพของมวนเพศเมียในห้องปฏิบัติการ

นำหนอนนกกวัยที่ 1-4 ใส่ในกล่องพลาสติกกลมขนาด 10 เซนติเมตร สูง 3 เซนติเมตร กล่องละ 10 ตัว ใช้ฟูกันเขียนมวนวัยที่ 2,3,4 และ 5 วัยละ 1 ตัว ลงในกล่องบันทึกผล ที่ 24 ชั่วโมง ทดสอบ 20 ซ้ำ

5.5 การนำมวนเพศเมียไปใช้ประโยชน์

5.5.1 การใช้มวนเพศเมียควบคุมหนอนเจาะสมอฝ้าย *Helicoverpa armigera*

ผู้สำรวจดอกดาวเรืองจำนวน 20 ต้น ที่มีการเข้าทำลายของหนอนเจาะสมอฝ้ายโดยการนับดอกดี ดอกเสีย ในวันที่ 25 พฤษภาคม 2551 บ้านเพี้ยฟาน ต.บัวเงิน อ.เมือง จ.ขอนแก่น พื้นที่ประมาณ 1 ไร่ ปลอ่อมวนจำนวน 2,000 ตัว/ไร่ ร่วมกับการใช้เชื้อบีที ประเมินผลหลังการปลดปลอ่อมวน 1 สัปดาห์ (ภาพที่ 6)

5.5.2 การอบรมเกษตรกร

ร่วมกับโครงการเพาะเลี้ยงศัตรูธรรมชาติเพื่อการควบคุมศัตรูข้าวโพด ให้กับเกษตรกรจำนวน 50 คน ที่บ้านโจด ต.กุดเค้า อ.มัญจาคีรี จ.ขอนแก่น วันที่ 26 กันยายน 2551 (ภาพที่ 7) เพื่อให้เกษตรกรได้ทราบ บทบาทและความสำคัญ วิธีการเลี้ยง และวงจรชีวิตของมวนเพศเมีย (ภาพที่ 4)

6. ผลการทดลอง

6.1 การเลี้ยงเพิ่มปริมาณมวนเพศเมีย

จากการเลี้ยงมวนเพศเมียด้วยหนอนนก ได้จำนวนมวนเพศเมียทั้งหมด 300 ตัว จำนวนมวน เพี้ยพอกกับการทดลองครั้งนี้ ไข่มีลักษณะเป็นแท่งยาวรีสีเหลืองคล้ายตุกรักบี้ มีครีมนสีขาวห่อหุ้มกลุ่มไข่ไว้ เป็นกลุ่ม ต่อมาครีมนั้นแห้งและเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลห่อหุ้มกลุ่มไข่ไว้แน่นและช่วยยึดกลุ่มไข่ไว้กับด้านข้างหรือ ด้านบนของกล่องเลี้ยง เมื่อไข่ใกล้ฟักมีสีแดงเข้มขึ้นเรื่อยๆ ไข่แต่ละกลุ่มมีประมาณ 60-70 ฟอง ระยะฟักไข่ ประมาณ 10-25 วัน ตัวอ่อนมี 5 วัย เมื่อฟักออกมาจากไข่ใหม่ๆมีรูปร่างยาวรี ตัวมีสีส้มแดงมักอยู่รวมกัน เป็นกลุ่มและดูดกินน้ำเป็นอาหาร ประมาณ 3-5 วันเริ่มแสดงพฤติกรรมการห้ำ โดยดูดกินหนอนต่างๆเป็น อาหาร หลังจากลอกคราบเป็นตัวอ่อนวัยที่ 2 ลำตัวจะมีสีแดงเข้มขึ้นเรื่อยๆ หัวและขามีสีดำ และยังไม่มีการ ระบายตัวอ่อนตั้งแต่วัยที่ 1 ถึงวัยที่ 5 ใช้เวลา 50-60 วัน จึงเข้าสู่ระยะตัวเต็มวัย เมื่อตัวอ่อนวัยที่ 5 ลอกคราบ เป็นตัวเต็มวัยใหม่ๆมีสีแดงสด และต่อมาเปลี่ยนเป็นสีแดงสลัดดำ มีปีกบางๆตรงกลางลำตัวสีดำ ส่วนของ ขามีสีดำ ตัวผู้มีลำตัวยาวกว่าตัวเมีย ส่วนหัวแคบ คอยาว อายุตัวเต็มวัยประมาณ 45-60 วัน ตัวเมียหนึ่งตัว สามารถวางไข่เฉลี่ยได้ 3.5 กลุ่ม/ตัว

6.2 การเพาะเลี้ยงหนอนนกและจิ้งหรีดเพื่อเป็นอาหารของมวนเพศเมีย

6.2.1 การเลี้ยงหนอนนก *Tenebrio molitor*

ปริมาณหนอนนกที่ได้ 6,000 ตัว / เดือน เลี้ยงหนอนนกเพื่อการทดลอง 2 รุ่น รุ่นที่ 1 (เดือน พ.ย. 50-มี.ค.51) รุ่นที่ 2 (เดือน มี.ค. 51 - ก.ค. 51) ปัญหาที่พบคือ หนอนนกจะอ่อนแอเพราะซื้อพ่อแม่พันธุ์มาจากร้านอื่น

6.2.2 การเพาะเลี้ยงจิ้งหรีดสาย *Acheta domesticus*

ปริมาณจิ้งหรีดที่ได้ 1,400 ตัว / เดือน เลี้ยงจิ้งหรีดเพื่อการทดลอง 2 รุ่น รุ่นที่ 1 (เดือน พ.ย.50-มี.ค. 51) รุ่นที่ 2 (เดือน มี.ค. 51 - ก.ค. 51) ไม่พบปัญหาเพราะเลี้ยงจิ้งหรีดเองได้พ่อแม่พันธุ์ที่แข็งแรงทำให้มีแมลงเพียงพอต่อการเป็นอาหารของมวนเพศผสม

6.3 การศึกษาอาหารที่เหมาะสมของมวนเพศผสม

การเลี้ยงเพิ่มปริมาณมวนเพศผสมในเชิงพาณิชย์ 2 รุ่น รุ่นที่ 1 (เดือน พ.ย.50-มี.ค.51) รุ่นที่ 2 (เดือน มี.ค. 51 - ก.ค. 51) พบว่า ตัวอ่อนของมวนที่เลี้ยงด้วยจิ้งหรีดมีการเจริญเติบโตเร็วกว่าและมีน้ำหนักตัวเต็มวัยมากกว่าทั้ง 2 รุ่น เมื่อเลี้ยงด้วยหนอนนก โดยเฉพาะในรุ่นแรก ระยะตัวเต็มวัยของมวนที่เลี้ยงด้วยจิ้งหรีดในรุ่นที่ 1 เท่ากับ 76 วัน ซึ่งมีความแตกต่างทางสถิติ เมื่อเลี้ยงด้วยหนอนนก 47.25 วัน การรอดชีวิตของมวนเพศผสมที่เลี้ยงด้วยจิ้งหรีดในรุ่นที่ 1 เท่ากับ 79.50 % สูงกว่าหนอนนก 42.50 % และมีความแตกต่างทางสถิติ ส่วนรุ่น 2 เปรอ์เซ็นต์การรอดชีวิตใกล้เคียงกัน (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ระยะตัวอ่อน เพศ น้ำหนัก และการรอดชีวิตของมวนเพศผสม 2 รุ่นที่เลี้ยงด้วยจิ้งหรีด และ หนอนนกช่วง เดือนพฤศจิกายน 2550-กรกฎาคม 2551

ช่วงเวลา	ชนิดอาหาร	ระยะตัวอ่อน(วัน)		เพศ (%)		น้ำหนัก/ตัว(มก.)		การรอดชีวิต (%)
		เฉลี่ย(±SD)	เฉลี่ย(±SD)	ผู้	เมีย	ผู้	เมีย	
รุ่นที่ 1 (พ.ย.50-มี.ค.51)	หนอนนก	112.00±3.65	47.25±8.10b ^{1/}	56.50±8.70	43.50±8.70	115.25±6.24	150.50±9.40	42.50±13.70
	จิ้งหรีด	99.25±3.69	76.00±10.49a	45.00±10.32	55.00±10.13	119.75±3.59	159.50±6.14	79.50±5.51
T-test		ns	**	ns	ns	ns	ns	*
รุ่นที่ 2 (มี.ค. 51 -ก.ค.51)	หนอนนก	63.52±5.36	46.14±1.54	47.00±2.58	53.00±2.58	116.25±4.43	129.75±17.86	79.50±7.19
	จิ้งหรีด	55.89±2.89	38.87±5.57	42.50±5.00	57.50±5.00	117.25±15.78	141.75±16.74	74.50±24.46
T-test		ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns

^{1/} ค่าเฉลี่ยในแนวนอนเดียวกันที่มีอักษรกำกับเหมือนกันไม่มีความแตกต่างทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % โดยวิธี DMRT

* แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ , ** แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งที่ระดับความเชื่อมั่น 95 และ 99 % , ns ไม่แตกต่างกัน

มวนเพศผสมที่เลี้ยงด้วยจิ้งหรีดทั้ง 2 รุ่น มีจำนวนไข่/ตัวเมีย1ตัว สูงกว่าเมื่อเลี้ยงด้วยหนอนนกในรุ่นที่ 1 (พ.ย.50-มี.ค.51) เลี้ยงด้วย หนอนนก เท่ากับ 344.25 ฟอง เลี้ยง ด้วยจิ้งหรีด เท่ากับ 2,358 ฟอง ส่วนรุ่น ที่ 2 (มี.ค. 51 -ก.ค.51) มีจำนวนไข่/ตัวเมีย1ตัว เลี้ยงด้วย หนอนนกเท่ากับ 138.25 ฟอง เลี้ยงด้วย

จิ้งหรีด เท่ากับ 871 ฟอง เนื่องจากมีจำนวนกลุ่มไข่สูงกว่าที่เลี้ยงด้วยหนอนนกก 5 เท่า และมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 จำนวนไข่ และกลุ่มไข่ ของมวนเพศขนาด 2 รุ่น ที่เลี้ยงด้วยหนอนนกกและจิ้งหรีด ช่วงเดือน พฤศจิกายน 2550- กรกฎาคม 2551

ช่วงเวลา	ชนิดอาหาร	จำนวนไข่ (ฟอง) /ตัวเมีย1ตัว	กลุ่มไข่ (กลุ่ม)	จำนวนไข่/กลุ่ม(ฟอง)	การฟักไข่(%)
		เฉลี่ย (±SD)	เฉลี่ย (±SD)	เฉลี่ย (±SD)	เฉลี่ย (±SD)
รุ่นที่1 (พ.ย.50-มี.ค.51)	หนอนนกก	344.25±348.730b ^v	5.00±4.55b	32.06±20.68	86.50±4.80
	จิ้งหรีด	2,358±584.62a	25.25±6.40a	74.19±33.54	77.50±5.69
T-test		**	**	ns	ns
รุ่นที่2 (มี.ค. 51 -ก.ค.51)	หนอนนกก	138.25±80.21b	2.25±1.50b	21.50±13.56b	77.25±11.96
	จิ้งหรีด	871±322.02a	12.25±3.10a	66.19±17.51a	88.50±4.93
T-test		**	**	**	ns

^v ค่าเฉลี่ยในแนวอนเดียวกันที่มีอักษรกำกับเหมือนกันไม่มีความแตกต่างทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % โดยวิธี DMRT

** แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 99 % , ns ไม่แตกต่างกัน

ปริมาณหนอนนกกและจิ้งหรีดที่ใช้เลี้ยงมวนเพศขนาดในรุ่นที่ 1 (เดือน พ.ย.50-มี.ค.51) ใช้มากกว่ารุ่นที่ 2 (เดือน มี.ค. 51- ก.ค. 51) เพราะวงจรชีวิตของแมลงนานกว่า ในรุ่นที่1 พบว่า จำนวนจิ้งหรีดที่ใช้เลี้ยงมวนเพศขนาดเท่ากับ 664 กรัมมากกว่าของหนอนนกก 304 กรัม เมื่อคิดต้นทุนการผลิต พบว่าการเลี้ยงหนอนนกกสูงกว่าเลี้ยงด้วยจิ้งหรีดทั้ง 2 รุ่น เนื่องจากหนอนนกกที่ซื้อมาเลี้ยงเป็นอาหารอ่อนแอ ทำให้มวนรุ่นที่เลี้ยงด้วยหนอนนกกชุดนี้ไม่แข็งแรง เป็นผลมาจากอาหารมากกว่าอุณหภูมิ และมวนมีวงจรชีวิตสั้นกว่าชุดแรก (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ปริมาณ หนอนนกกและจิ้งหรีด ที่ใช้เลี้ยงมวนเพศเมียต 2 รุ่น และต้นทุนการผลิตช่วง เดือนพฤศจิกายน 2550-กรกฎาคม 2551

ช่วงเวลา	ชนิดอาหาร	ปริมาณที่ใช้		ต้นทุนการผลิต (บาท)
		จำนวนตัว (ตัว)	น้ำหนัก (กรัม)	
รุ่นที่1 (พ.ย.50-มี.ค.51)	หนอนนก	1,563±843.74a ^{1/}	1,142.50±617.33a	261.87±123.19a
	จิ้งหรีด	864.50±40.70b	147.50±9.57b	48.45±0.71b
T-test		ns	*	*
รุ่นที่2 (มี.ค. 51-ก.ค.51)	หนอนนก	574.50±53.35	420.00±41.63a	111.90±7.75a
	จิ้งหรีด	253.00±23.76	50±5.77b	32.20±0.41b
T-test		**	**	**

^{1/} ค่าเฉลี่ยในแนวนอนเดียวกันที่มีอักษรกำกับเหมือนกัน ไม่มีความแตกต่างทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % โดยวิธี DMRT

* แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ , ** แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญถึงที่ระดับความเชื่อมั่น 95 และ 99 % , ns ไม่แตกต่างกัน

6.4 การศึกษาประสิทธิภาพของมวนเพศเมียตในห้องปฏิบัติการ

มวนเพศเมียตวัยที่ 5 ห้าหนอนโยผักมากที่สุด 6.4 ตัว/วันแต่ไม่แตกต่างกันทางสถิติกับมวนวัย 4 ที่ สามารถห้ำได้ 5.2 ตัว/วัน และมวนวัยที่ 2 สามารถห้ำหนอนได้น้อยที่สุด 1.7 ตัว/วัน (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ความชอบของมวนเพศเมียตวัยต่างๆ ในการห้ำหนอนโยผักวัย 4

ตัวอ่อนมวนวัยที่	จำนวนเหยื่อที่ถูกห้ำ(ตัว)เฉลี่ยต่อวัน (±SD)
2	1.7±0.66
3	3.5±0.83
4	5.2±1.51
5	6.4±1.60
F-test	**
CV (%)	16.13

6.5 การนำมวนเพศเมียไปใช้ประโยชน์

6.5.1 การใช้มวนเพศเมียควบคุมหนอนเจาะสมอฝ้าย *Helicoverpa armigera*

หลังการปล่อยมวนเพศเมีย จำนวน 2,000 ตัว /ไร่ ร่วมกับเชื้อบีที พบว่าความเสียหายของดอกดาวเรืองที่เกิดจากการทำลายของหนอนเจาะสมอฝ้ายลดลงร้อยละ 60 เกษตรกรมีความพอใจ และสามารถเก็บผลผลิตขายได้ ตำรวจพบมวนเพศเมีย 0.05 ตัว/ต้น แสดงว่ามวนสามารถที่จะอาศัยอยู่ในแปลงดาวเรืองได้ เพราะก่อนการปลดปล่อยมวน ดอกดาวเรืองเสียหายจนต้องเด็ดดอกเสียทิ้ง นอกจากนี้จากการตรวจสอบเอกสาร นูรี (2551) รายงานว่าสภาพที่ไม่มีอาหารตัวเต็มวัยเพศเมียและเพศผู้สามารถอดอาหารได้นานถึง 27.73 วัน และ 22.64 วัน

6.5.2 การอบรมเกษตรกร

เกษตรกร ที่เข้ารับการอบรมเข้าใจบทบาทและความสำคัญของมวนเพศเมียที่สามารถนำไปใช้ควบคุมศัตรูพืชได้ทั้งแปลงผัก พืชไร่ ไม้ดอก วิธีการเลี้ยงไม่ยุ่งยาก อุปกรณ์การเลี้ยงมวนเพศเมียหาได้ง่าย อาหารที่ใช้เลี้ยง คือ จิ้งหรีดสายซึ่งมีการเลี้ยงกันอย่างแพร่หลาย เกษตรกรมีความมั่นใจมากขึ้นที่จะเพาะเลี้ยงมวนเพศเมีย เมื่อได้ทราบจากวิทยากรว่ามวนเพศเมียจะไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการกินอาหารไปเป็นศัตรูพืช ถึงแม้ในสภาพที่ขาดแคลนอาหาร

7. สรุปและวิจารณ์ผลการทดลอง

การเลี้ยงมวนเพศเมีย *Sycanus* sp. ในเชิงพาณิชย์ ทั้ง 2 รุ่น รุ่นที่ 1 (เดือน พฤศจิกายน 2550- มีนาคม 2551) ได้ผลดังนี้ เลี้ยงด้วยจิ้งหรีดสาย *Acheta domesticus* พบจำนวน ไข่/ตัวเมีย 1 ตัว เท่ากับ $2,358 \pm 584.62$ ฟอง ส่วนหนอนนก *Tenebrio molitor* เท่ากับ 344.25 ± 348.730 ฟอง และ อายุตัวเต็มวัยจะยาวนานเท่ากับ 76.00 ± 10.49 วัน เลี้ยงด้วยหนอนนกเท่ากับ 47.25 ± 8.10 วัน รุ่นที่ 2 (เดือน มีนาคม 2551- กรกฎาคม 2551) จำนวน ไข่/ตัวเมีย 1 ตัวที่เลี้ยงด้วยจิ้งหรีด เท่ากับ 871 ± 322.02 ฟอง เลี้ยงด้วยหนอนนกเท่ากับ 138.25 ± 80.21 ฟอง ระยะตัวอ่อนทั้ง 5 วัยที่เลี้ยงด้วยจิ้งหรีด 99.25 ± 3.69 วัน และ 55.89 ± 2.89 วัน เลี้ยงด้วยหนอนนกเท่ากับ 63.52 ± 5.36 วัน ต้นทุนการผลิตเมื่อเลี้ยงมวนเพศเมียด้วยจิ้งหรีดในรุ่นแรกต่ำกว่าเมื่อเลี้ยงด้วยหนอนนกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการห้ำของมวนเพศเมียตัว 5 สามารถห้ำหนอนใยผักได้มากที่สุด 6.4 ตัว/วัน การปล่อยมวนเพศเมีย ที่บ้านเพี้ยพาน ต.บัวเงิน อ.เมือง จ.ขอนแก่น จำนวน 2,000 ตัว/ไร่ พบว่าจากความเสียหายของดอกดาวเรือง 100% ที่ถูกหนอนเจาะสมอฝ้ายเข้าทำลาย หลังการปล่อยมวนร่วมกับเชื้อบีที 1 สัปดาห์ความเสียหายลดลงเหลือ 40 %

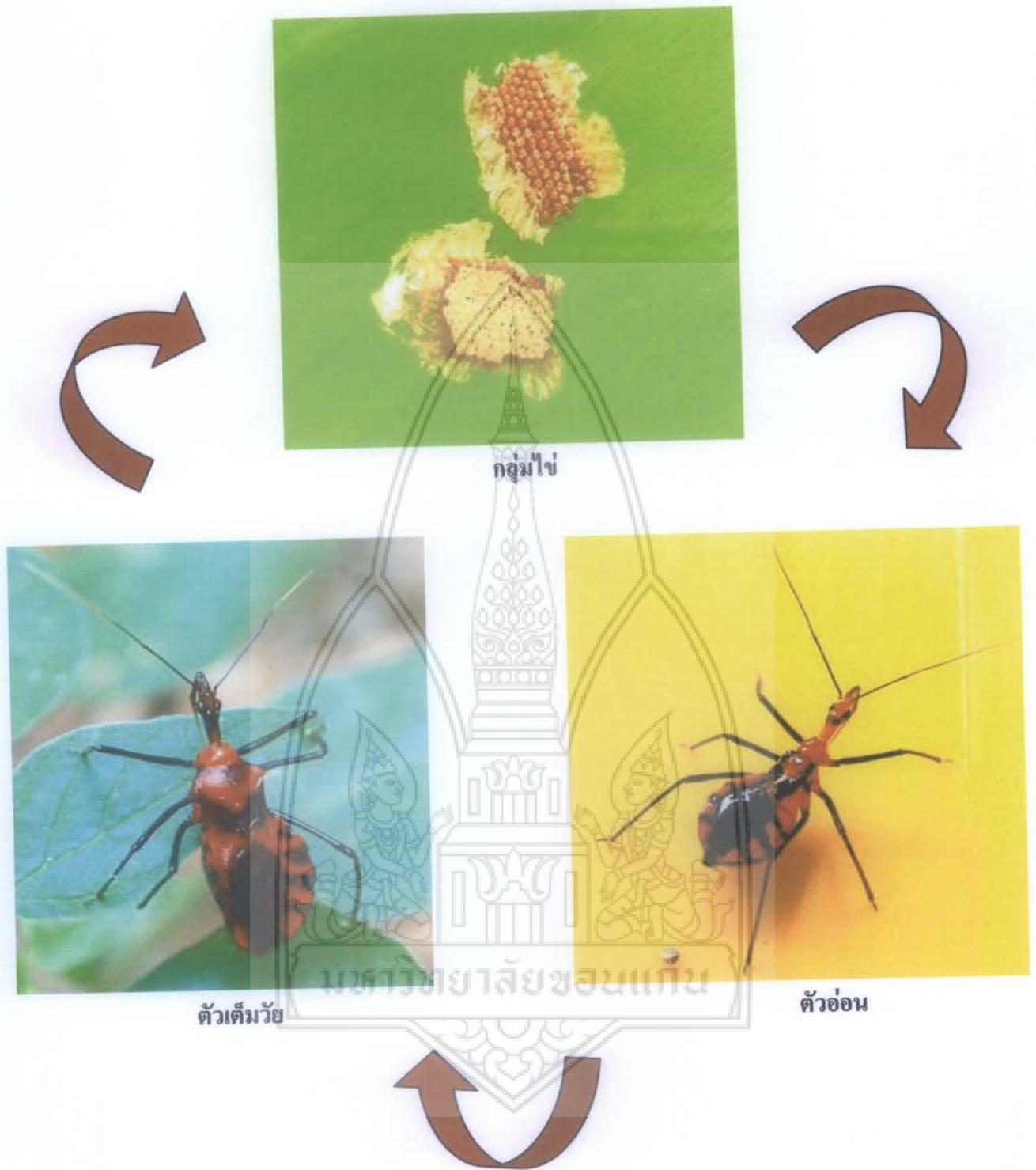
8. เอกสารอ้างอิง

- ประกายจันทร์ นิมกัณฐ์, ศศินีย์ แจ่มจรรยา, นุชรีย์ สิริ และยุวรัตน์ บุญเกษม. 2551. การเลี้ยงมวนเพชฌฆาต *Sycanus* sp. (Hemiptera: Reduviidae) ในเชิงพาณิชย์. ใน รายงานการประชุมประจำปีของศูนย์วิจัยควบคุมศัตรูพืชโดยชีวินทรีย์แห่งชาติ สำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติ. วันที่ 20-22 ตุลาคม 2551 ณ โรงแรมเซ็นทารา ดวงตะวัน จ.เชียงใหม่.
- ปิยรัตน์ เจียนมีสุข, พิมลพร นันทะ และสมศักดิ์ ศิริพลตั้งมั่น. 2544. การป้องกันกำจัดศัตรูกะหล่ำปลีโดยวิธีผสมผสาน. หน้า 270 – 283. ใน การประชุมสัมมนาทางวิชาการ การป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน ครั้งที่ 4 “เทคโนโลยีทางเลือกสำหรับไอพีเอ็ม”. กองกัญและสัตววิทยา กรมวิชาการเกษตร วันที่ 29 – 31 สิงหาคม 2544 ณ โรงแรมริเจนท์ชะอำ จังหวัดเพชรบุรี.
- พิมลพร นันทะ, จุฑารัตน์ อรรถจารุสิทธิ์, สติชัย ปฐมรัตน์, รัตนา นชะพงษ์ และรุจ มรกต. 2534. รายชื่อแมลงศัตรูธรรมชาติของพืชเศรษฐกิจบางชนิดในประเทศไทย. หน้า 88 – 117. ใน เอกสารวิชาการการควบคุมแมลงศัตรูพืชโดยชีววิธี. กองกัญและสัตววิทยา กรมวิชาการเกษตร.
- รัตนา นชะพงษ์. 2543. การนำมวนพิชามาใช้ควบคุมแมลงศัตรูพืช. หน้า 81 – 85. ใน เอกสารวิชาการอบรมหลักสูตรการผลิตศัตรูธรรมชาติของแมลงศัตรูพืชเพื่อการค้า. สำนักการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศูนย์วิจัยและควบคุมศัตรูพืชป่าไม้ ที่ 1. มปป. การเพาะเลี้ยงมวนพิชามาต *Eocanthecona furcellata* (Wolff) และมวนเพชฌฆาต *Sycanus collaris* F. ปล่อยสู่ธรรมชาติเพื่อควบคุมแมลงศัตรูป่าไม้. (สืบค้นวันที่ 18 ตุลาคม 2548) สืบค้นจาก :
URL: www.go.th/FIG/regional-centres/lampang/natural-enemies-list.html
- นุชรีย์ สิริ ศศินีย์ แจ่มจรรยา สรัญญา ปุญญปรมัตต์ และ พัชรานีย์ สีดาพล. 2542. ประสิทธิภาพของมวนพิชามาต *Eocanthecona furcellata* (Wolff) ในการควบคุมแมลงศัตรูพืชโดยชีววิธี รายงานวิจัยประจำปี 2541. ภาควิชากีฏวิทยา คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นุรี ปัดทุม. 2551. การจัดการแมลงศัตรูพืชวงศ์กะหล่ำโดยไม่ใช้สารเคมี. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Grundy, P. 2003. Assassin bugs a beneficial insect for pest management. (cited 10 Aug 2005) Available form ; URT: <http://www.avrdc.org/pdf/90dbm/90dbm31.pdf>
- Grundy, P.R. and D.A. Maelzer. 2002. Augmentation of the assassin bug *Pristhesancus plagipennis* (Walker) (Hemiptera: Reduviidae) as a biological control agent for

Helicoverpa spp. Australian Journal of Entomology 41(2): 192-197.

Grundy, P.R. and D.A. Maelzer. 2002. Factors affecting the establishment and dispersal of nymphs *Pristhesancus plagipennis* (Walker) (Hemiptera: Reduviidae) when released on to soybean, cotton and sunflower crop. Australian Journal of Entomology 41 (3) :272-278.

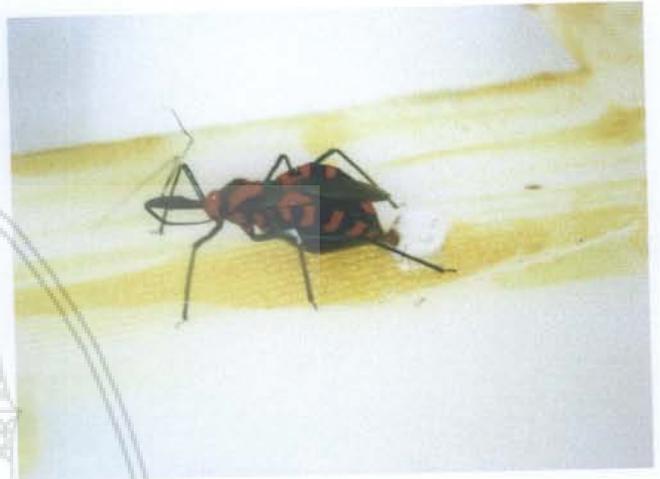

ภาพที่ 4 วงจรชีวิตของมวนเพศเมีย *Sycanus* sp. (Hemiptera : Reduviidae)

การผสมพันธุ์

การวางไข่

การทำเหยื่อของมวนเพศเมีย

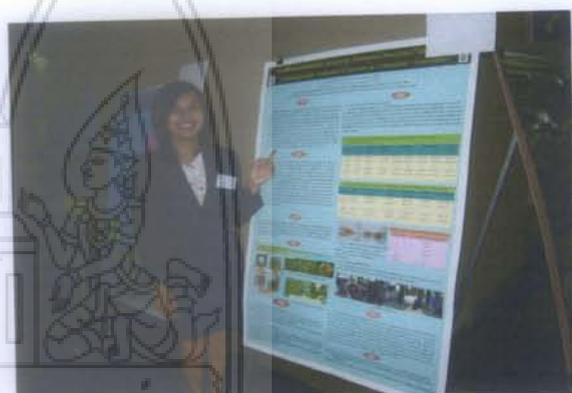
ภาพที่ 5 พฤติกรรมต่างๆ ของมวนเพศเมีย

ภาพที่ 6 การปล่อยมวนเพศเมียในแปลงดอกดาวเรืองของเกษตรกรที่ถูกทำลายโดยหนอนเจาะสมอฝ้าย บ้านเพี้ยพาน
 ต.บัวเงิน อ.เมือง จ.ขอนแก่น

ภาพที่ 7 กิจกรรมงานอบรม “การเพาะเลี้ยงแมลงศัตรูธรรมชาติเพื่อการควบคุมศัตรูแมลงศัตรูข้าวโพดหวาน” ให้กับเกษตรกรบ้านโจด
ในวันที่ 26 กันยายน 2551 ณ วัดบ้านโจด ต.กุดเค้า อ.มัญจาคีรี จ.ขอนแก่น

ภาพที่ 8 การประชุมวิชาการประจำปี 2551 ของศูนย์วิจัยควบคุมศัตรูพืชโดยชีวินทรีย์แห่งชาติ สำนักงานสภာวิจัย แห่งชาติ วันที่ 20-22 ตุลาคม 2551 ณ โรงแรมเซ็นทารา ดวงตะวัน จ.เชียงใหม่.

ตารางที่ 6 กิจกรรมของโครงการร่วม และเผยแพร่ผลงาน

กิจกรรม	วัน เดือน ปี	เรื่อง
วันนัดพบเกษตรกรชมแปลงข้าวโพด	7 มกราคม 2551	การควบคุมแมลงศัตรูข้าวโพดโดยชีววิธี
วันเกษตรกรภาคอีสาน	23 มกราคม-3 กุมภาพันธ์ 2551	ศัตรูพืชและศัตรูธรรมชาติ
การอบรมนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น-ปลาย	7 และ 14 มิถุนายน 2551	อันตรายจากยาฆ่าแมลง จริงหรือโกหก
วันวิทยาศาสตร์	18-20 สิงหาคม 2551	ศัตรูพืชและศัตรูธรรมชาติ
การอบรม โครงการถ่ายทอดเทคโนโลยี	30-31 สิงหาคม 2551	การควบคุมแมลงศัตรูพืชโดยชีววิธีแก่เกษตรกร:ยูวเกษตรกับแมลงสิ่งแวดล้อม

